

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΥΡΟΥΣ ΤΗΣ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ
ΤΩΝ ΑΓΓΛΙΚΑΝΩΝ ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΠΟΨΕΩΣ
ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ (*)

ΥΠΟ

ΑΡΧΙΜ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ ΚΟΤΣΩΝΗ Δ. Θ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η "ΚΑΤ' ΑΚΡΙΒΕΙΑΝ", Η "ΚΑΤ' ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΝ", ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΣ
ΤΟΥ ΚΥΡΟΥΣ ΤΗΣ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ ΤΩΝ ΑΓΓΛΙΚΑΝΩΝ,
ΠΡΟΣΕΡΧΟΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΝ

Διάφορον ἐντελῶς ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας⁶⁰ ὄψιν παρουσιάζει τὸ πρόβλημα τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ κύρους τῆς Ἱερωσύνης τῶν Ἀγγλικανῶν, ἐν τῇ περιπτώσει, κατὰ τὴν ὁποίαν προσέρχονται οὗτοι εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν.

Καίτοι δὲ ἡ ἀπάντησις ἐν προκειμένῳ εἶναι ἤδη γνωστή, δέον νὰ ἐρευνηθῇ κατὰ πόσον αὕτη στηρίζεται ἐπὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Ὁρθοδόξου Κανονικοῦ Δικαίου ὀριζομένων καὶ κατὰ πόσον αὕτη ἰσχύει «κατ' ἀκριβείαν» ἢ «κατ' οἰκονομίαν».

Ἵνα λάβωμεν ἀπάντησιν περὶ τοῦ κατὰ πόσον εἶναι δυνατὸν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, νὰ ἀναγνωρισθῇ «κατ' ἀκριβείαν», ἢ ἔστω καὶ «κατ' οἰκονομίαν», τὸ κύρος τῆς Ἱερωσύνης τῶν εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν προσερχομένων Ἀγγλικανῶν κληρικῶν, θὰ πρέπη πρῶτον νὰ διερευνηθῇ ποία εἶναι ἡ ἐν προκειμένῳ κανονικὴ ἀποψις γενικῶς περὶ τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ κύρους τῶν Μυστηρίων τῶν εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν προσερχομένων ἑτεροδόξων, εἰδικώτερον δέ, ποία εἶναι ἡ κανονικὴ ἀποψις περὶ τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ κύρους τῆς Ἱερωσύνης τῶν προσερχομένων εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἑτεροδόξων κληρικῶν, ὅποτε τὸ συμπέρασμα διὰ τὸ κύρος τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἱερωσύνης θὰ ἐξαχθῇ ἀφ' ἑαυτοῦ, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι καὶ ἡ Ἱερωσύνη τῶν Ἀγγλικανῶν θὰ πληροῖ τὰς προϋποθέσεις ἐκείνας, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐξετάζεται ἡ Ἱερωσύνη καὶ τῶν ὑπολοίπων ἑτεροδόξων⁶¹.

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 375 τοῦ προηγουμένου τεύχους.

60. Ἡ δογματικὴ καὶ ἱστορικὴ ἀποψις τοῦ ζητήματος ἔχει ἤδη ἐπαρκῶς ἐρευνηθῆ, διὸ καὶ δὲν πρόκειται ἡ μελέτη αὕτη νὰ ἀπασχολήσῃ τὸν ἀναγνώστην ἐπὶ τῶν ἀπόψεων τούτων.

61. Ἡ ἐπιστημονικὴ ἐρευνα περιστρέφῃ ἀπὸ ἀπόψεως μὲν ἱστορικῆς, ἐπὶ τοῦ

§ 4. Ἡ δυνατότης τῆς «κατ' ἀκρίβειαν» ἢ «κατ' οἰκονομίαν» ἀναγνωρίσεως τοῦ κύρους τῶν Μυστηρίων τῶν ἑτεροδόξων, προσερχομένων εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν.

Καίτοι τὸ ζήτημα εἶναι ἕξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα λίαν εὐρέως ἔχουν ἀπασχολήσει τὴν ὀρθόδοξον ἐπιστημονικὴν ἔρευναν, ἐν τούτοις εἶναι ἀνάγκη, ὅπως ἔξετασθῶσι καὶ πάλιν σημειᾶ τινά, τὰ ὁποῖα ἔχουν βασικὴν εἰς τὸ προκείμενον θέμα σημασίαν.

Ἐπὶ παραδείγματι, εἶναι συνήθης ἡ ἀντίληψις, ὅτι ἡ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ κύρους τῶν Μυστηρίων, καὶ δὴ τοῦ Βαπτίσματος καὶ τῆς Ἱερωσύνης τῶν ἑτεροδόξων, πρᾶξις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι ἀσταθῆς καὶ ὅτι αὕτη δὲν εὐρίσκεται ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὰ ὑπ' αὐτῆς κατὰ θεωρίαν διατασσόμενα⁶².

Ὅμοιος, ὑπάρχει ἡ ἀντίληψις, ὅτι κατὰ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ κύρους τῶν Μυστηρίων τῶν εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν ἐπιστρεφόντων ἑτεροδόξων λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ὁ βαθμὸς τῆς ἀπὸ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἀποκλίσεως αὐτῶν καὶ ὅτι τῶν μὲν ἐλαφρότερον περὶ τὰ δόγματα σφαλόντων, ἢ τῶν σχισματικῶν, ἀναγνωρίζονται τὰ Μυστήρια ὡς ἔγκυρα, τῶν δὲ βαρύτερον πλανωμένων ἀπορρίπτονται ταῦτα ὡς ἄκυρα⁶³.

Καὶ ἡ μὲν ἀντίληψις αὕτη, ὅτι δηλαδή, τῶν βαρύτερον περὶ τὰ δόγματα σφαλλομένων ἀπορρίπτονται τὰ Μυστήρια ὡς ἄκυρα, εὐκόλως ἀποδεικνύεται, ὅτι δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸ περιεχόμενον τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν εἰσδοχῆν τῶν ἑτεροδόξων ἱερῶν Κανόνων, ἐφ' ὅσον, ἐπὶ παραδείγματι, ἀναγνωρίζοντο, καὶ δὴ «κατ' ἀκρίβειαν», ὡς ἔγκυρα μόνον μὲν

ἀν διετηρήθη παρὰ τῆ Ἀγγλικανικῆ Ἱεραρχίᾳ ἡ ἀποστολικὴ διαδοχὴ, ἀπὸ ἀπόψεως δὲ δογματικῆς, ἐπὶ τοῦ ἀν οἱ Ἀγγλικοὶ θεωροῦν τὴν Ἱερωσύνην ὡς Μυστήριον, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὑπὸ τὴν ὁποίαν τὴν ἀντιλαμβάνεται ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία κ. τ. δ. 62. X. Ἀνδροῦτσου, Δογματικὴ, 306.

63. Πρβλ. *Milash - Ἀποστολοπούλου*, 402-403, *Ἱ. Καρμίρη*, Μνημεῖα, 972 ἔξ. Ἴδε καὶ *Δ. Πετρακάκου*, Τινὰ περὶ τοῦ κύρους τῶν χειροτονιῶν, Ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Ἐκκλ. Ἀληθείας», ἔτος Α', ἀριθ. 17 ἔξ. ἐν Νομοκανονικαῖς ἐνασχολήσεσι, Ἀθήναι 1943, σ. 12. Ἀπόσπασμα ἐκ τῶν Πρακτικῶν τῆς ἐν Μόσχᾳ Συνόδου τοῦ 1666-1667, παρὰ *W. Palmer*, Διατριβαὶ περὶ τῆς Ἀνατολικῆς ἤτοι τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὅστις ἐκκλησιεῖται τῆς κοινωρίας αὐτῆς ὑπὸ τῆς ἐν αὐτῇ νῦν ὑπαρχούσης ἀντιφάσεως, τῶν μὲν Ρώσων λεγόντων αὐτῷ ὅτι εἶναι βεβαπτισμένος, καὶ ἀπαγορευόντων τὴν ἀναβάπτισιν, τῶν δὲ Ἑλλήνων δισχυριζομένων, ὅτι εἶναι ὅλως ἀβάπτιστος, καὶ ἐπιταττόντων εἰς αὐτὸν νὰ βαπτισθῇ. Ἐν Ἀθήναις 1852, σ. 171 - 172 : «Τὴν Λατινικὴν δὲ ταύτην αἴρεσιν . . . ὑπερβαίνει κατὰ τὴν βαρῦτητα καὶ ἡ τῶν Ἀρειανῶν καὶ ἡ τῶν Μακεδονιανῶν αἴρεσις· διότι οἱ μὲν Ἀρειανοὶ δὲν ὁμολογοῦσι τὸν Υἱὸν ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, ἀλλὰ λέγουσιν ὅτι αὐτὸς ἐποιήθη καὶ ἐκτίσθη· οἱ δὲ Μακεδονιοὶ χωρίζουσι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀπὸ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ ποιοῦσιν Αὐτὸ ὑπηρετήν».

τὸ Βάπτισμα τῶν Ἀρειανῶν καὶ τῶν Μακεδονιανῶν⁶⁴, οἱ ὅποιοι ὑπῆρξαν ἐκ τῶν σοβαρωτέρων καὶ ἐπικινδυνωδεστέρων αἰρετικῶν, τὸ Βάπτισμα δὲ καὶ τὸ Χρῆσμα τῶν Νεστοριανῶν καὶ τῶν Εὐτυχιανιστῶν⁶⁵, οἱ ὅποιοι ἐπλανῶντο ἐξ Ἰσου καιρίως περὶ τὰ δόγματα καὶ ὁ ἐκ τῶν ὁποίων διὰ τὴν Ἐκκλησίαν κίνδυνος δὲν ἦτο μικρότερος ἢ ἐκ τῶν πρώτων.

Ἡ ἀντίληψις ὅμως, ὅτι ἡ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ κύρους τῶν Μυστηρίων, καὶ διὰ τοῦ Βαπτίσματος καὶ τῆς Ἱερωσύνης, τῶν εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν προσερχομένων πράξις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας δὲν εἶναι σταθερὰ καὶ ὅτι αὕτη δὲν εὐρίσκεται ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς τὰ ὑπ' αὐτῆς κατὰ θεωρίαν διατασσόμενα, ἔχει ἀνάγκη ἐγγυτέρας ἐξετάσεως, ἵνα ἀποδειχθῇ, ἐὰν εἶναι βᾶσιμος.

Ἡ τοιαύτη ἀντίληψις φαίνεται, ὅτι προέρχεται ἐκ τῆς συνταπίσεως τῶν ὄρων «ἀκριβεία» μὲν πρὸς τὴν αὐστηρότητα, «οἰκονομία» δὲ πρὸς τὴν συγκατάβασιν⁶⁶. Ἡ συνταπίσις ὅμως αὕτη δὲν ἔχει κανονικὴν βᾶσιν καὶ ἐπομένως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθῇ ὡς ὀρθὴ ὑπὸ κανονικὴν ἔννοιαν. Κατὰ τὸ Κανονικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὴν γενικῶς, καθ' ἅπασαν τὴν Ὁρθοδοξίαν, ἰσχύουσαν «ἀκριβείαν» ἀποτελοῦν τὰ ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων θεσπισθέντα. Ταῦτα δυνατὸν νὰ εἶναι εἴτε αὐστηρότερα, εἴτε ἐπιεικέστερα τῶν «κατ' οἰκονομίαν», ἦτοι τῶν διαταττομένων κατὰ ἄρμοδιῶς ἀποφασισζομένην ἀπὸ τῆς «ἀκριβείας» παρέκκλισιν. Παραλλήλως πρὸς τὴν γενικῶς καὶ καθ' ἅπασαν τὴν Ὁρθοδοξίαν ἰσχύουσαν «ἀκριβείαν», ὑφίστανται τὰ «κατ' ἀκριβείαν» ἐν ἐκάστη Ἀὐτοκεφάλῳ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ἀποφασιζόμενα ἐπὶ ζητημάτων, ἐπὶ τῶν ὁποίων δὲν ὑπάρχει καθολικῶς ἰσχύουσα «ἀκριβεία», ἡ δὲ ἀπὸ τῶν ἐπὶ μέρους «κατ' ἀκριβείαν» ἰσχυόντων παρέκκλισις ἀποτελεῖ τὴν ἐν τῇ ἐπὶ μέρους «οἰκονομίαν».

Ἐπὶ παραδειγματι, εἰς τὸ ζήτημα τῆς εἰσοδοχῆς τῶν ἑτεροδόξων ὅ,τι καθωρίσθη δι' Ἀποφάσεων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων εἶναι ἡ καθολικῶς ἰσχύουσα «ἀκριβεία», τὴν δὲ ἐπ' αὐτοῦ «οἰκονομίαν» ἀποτελεῖ ἡ ἀπ' αὐτοῦ οἰαδήποτε, εἴτε ἐπὶ τὸ ἐπιεικέστερον, εἴτε καὶ ἐπὶ τὸ αὐστηρότερον παρέκκλισις. Αἱ Οἰκουμενικαὶ ὅμως Σύνοδοι δὲν καθώρισαν τὰ τοῦ τρόπου τῆς εἰσοδοχῆς τῶν μετ' αὐτὰς ἐμφανισθέντων ἑτεροδόξων, καὶ ἐπομένως καθολικῶς ἰσχύουσα «ἀκριβεία» ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ δὲν ὑφίσταται, ἀλλὰ μόνον ἡ ὑφ' ἐκάστης ἢ τινῶν τῶν ἐπὶ μέρους Ἀὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλη-

64. Ἴδε ἡ Ε' Κανὸνα τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς (ΠΠ, II, 530), ἐνθα ἀναγνωρίζεται ὡσαύτως τὸ Βάπτισμα καὶ τῶν Ναυατιανῶν, τῶν λεγομένων Καθαρῶν, τῶν Ἀριστερῶν, τῶν Τεσσαρασκαίδεκατιτῶν, ἡγουν Τετραδιτῶν, καὶ τῶν Ἀπολλιναριστῶν.

65. Διὰ τοῦ αὐτοῦ Κανόνος (αὐτόθι 531), διὰ τοῦ ὁποίου ἀνεγνωρίζετο ὡς ἔγκυρον τὸ Βάπτισμα καὶ τὸ Χρῆσμα καὶ τῶν Σεβηριανῶν.

66. Πρβλ. Ἱ. Κοτσώνη, Προβλήματα τῆς «ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας», ἐν Ἀθήναις 1937, σ. 91—93.

σιῶν καθοριζομένη, ἣ ὁποία δύναται καὶ νὰ ἀναιρεθῇ δι' ἑτέρας ὁμοίας Ἀποφάσεως, ὁπότε πάλιν τὴν «ἀκρίβειαν» θὰ ἀποτελῇ ἡ νέα αὕτη Ἀπόφασις, εἴτε αὕτη εἶναι ἐπιεικεστέρα, εἴτε αὐστηροτέρα τῆς προηγουμένης. Τὴν «οἰκονομίαν» ἀφ' ἑτέρου ἐν ἐκάστη ἐπὶ μέρος Ἐκκλησία ἀποτελεῖ ὅ,τι παρεκκλίνει ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ «κατ' ἀκρίβειαν» ἰσχυόντων.

Πρὸς περαιτέρω διασάφησιν τοῦ πράγματος, ἃς ἐπιτραπῇ νὰ ληφθῇ ὡς παράδειγμα τὸ ζήτημα τοῦ κύρους τοῦ Βαπτίσματος τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν. Ἐπ' αὐτοῦ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρχῃ Ἀπόφασις Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καὶ συνεπῶς δὲν ὑφίσταται καθολικῶς ἰσχύουσα «ἀκρίβεια», ἐπομένως αὕτη δύναται νὰ ποικίλλῃ ἀπὸ τῆς μιᾶς Αὐτοκεφάλου Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὴν ἄλλην. Ὁμοίως, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἴσχυε μέχρι τινὸς ὡς «ἀκρίβεια» ἐν μιᾷ Ὁρθοδόξῳ Αὐτοκεφάλῳ Ἐκκλησίᾳ δύναται νὰ μεταβληθῇ διὰ νεωτέρας Ἀποφάσεως τῆς ἰδίας Ἐκκλησίας. Πράγματι, διὰ τὸ κλίμα τοῦ Πατριαχείου τῆς ΚΠόλεως καὶ τῶν λοιπῶν τριῶν Πατριαρχείων τῆς Ἀνατολῆς, μέχρι μὲν τοῦ 1484 δὲν εἶχεν ἐκδοθῆ ἐπισήμως ἐνιαῖα Ἀπόφασις, καὶ ἐπομένως διὰ τὴν περίοδον ταύτην δὲν εἶναι δυνατόν ἐν τῷ ζήτηματι τούτῳ νὰ γίνεται λόγος περὶ «ἀκρίβειας» ἢ περὶ «οἰκονομίας», εἰ μὴ μόνον ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὰ τυχόν ἐπὶ μέρος ἰσχύοντα⁶⁷. Ἀπὸ τοῦ 1484 ὅμως, κατόπιν Ἀποφάσεως τῆς ἐν ΚΠόλει Τοπικῆς Συνόδου, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκτὸς τοῦ ΚΠόλεως Συμεῶν τοῦ Τραπεζουντίου, συμμετεῖχον καὶ οἱ Ἀλεξανδρείας Γρηγόριος, Ἀντιοχείας Δωρόθεος καὶ Ἱεροσολύμων Ἰωακείμ, εἰς τὸ κλίμα τῶν τεσσάρων Πατριαρχείων τῆς Ἀνατολῆς «κατ' ἀκρίβειαν» οἱ ἐκ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν προσερχόμενοι θὰ προσελαμβάνοντο εἰς αὐτὴν διὰ τῆς χρίσεως δι' Ἀγίου Μύρου καὶ δι' ἐπιδόσεως λιβέλλου⁶⁸. Συνεπῶς, ἡ «οἰκονομία» εἰς τὸ κλίμα τῶν τεσσάρων τούτων Πατριαρχείων συνίστατο εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ κανόνος τούτου τῆς «ἀκρίβειας» ἐπὶ τὸ ἐπιεικότερον ἢ καὶ τὸ αὐστηρότερον ἀρμοδίως ἀποφασιζομένην παρεκκλινῶν. Τοῦτο ὅμως ἴσχυσε μέχρι τοῦ 1756, ὅτε διὰ νέας Ἀποφάσεως τῆς κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο συνελθούσης Συνόδου ἡ «ἀκρίβεια» ἐν τῷ κλίματι τῶν τεσσάρων Πατριαρχείων καθωρίσθη ἐπὶ τὸ αὐστηρότερον, ὁρισθέντος ὅτι οἱ ἐκ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν προσερχόμενοι θὰ προσλαμβάνονται τοῦ λοιποῦ δι' ἕξ ὑπαρχῆς Βαπτίσματος⁶⁹.

Κατὰ ταῦτα, προκειμένου περὶ τῆς εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν εἰσδοχῆς τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν, ὡς καὶ περὶ τῶν Διαμαρτυρομένων καὶ πάντων τῶν μετὰ τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους ἐμφανισθέντων ἑτεροδόξων, ὡς «ἀκρίβεια» δὲν πρέπει νὰ θεωρῶνται τὰ ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων περὶ τῶν προγεγε-

67. Περὶ αὐτοῦ πρβλ. *Καρμίρη*, Μνημεῖα, 981.

68. Πρβλ. *Καρμίρη*, Μνημεῖα, 981 - 982.

69. Πρβλ. *Καρμίρη*, Μνημεῖα, 984.

στέρων ἑτεροδόξων ἀποφασισθέντα, ἀλλὰ τὰ ὑπὸ τῶν ἐπὶ μέρους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἀποφασιζόμενα, ἢ ἀπὸ τῶν ὁποίων ἀρμοδίως ἀποφασιζομένη ἀπόκλισις ἀποτελεῖ τὴν «οἰκονομίαν».

Ἐπομένως, ἐφ' ὅσον αἱ ἐπὶ μέρους Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ἔχουν τὴν δυνατότητα ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ ἀναγνωρίζουν ὡς ἔγκυρα τὰ Μυστήρια τῶν εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν προσερχομένων μετὰ τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους ἐμφανισθέντων ἑτεροδόξων, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ δοῦν ἐκάστη τὴν διὰ τὴν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς περιφέρειαν ἰσχύουσαν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου «ἀκρίβειαν», εἶναι ἀφ' ἑαυτοῦ φανερόν, ὅτι ἐκάστη ἐπὶ μέρους Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἀποφασίσῃ περὶ τοῦ κύρους τῆς Ἱερωσύνης τῶν εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν προσερχομένων Ἀγγλικανῶν.

§ 5. Τί «κατ' ἀκρίβειαν» ἢ «κατ' οἰκονομίαν» ὑπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὀρίζεται εἰδικῶς περὶ τοῦ κύρους τῆς Ἱερωσύνης τῶν εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν προσερχομένων ἑτεροδόξων.

Οἱ ἀμέσως περὶ τοῦ κύρους τῆς Ἱερωσύνης τῶν εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν προσερχομένων ἑτεροδόξων κληρικῶν διαπραγματευόμενοι ἱεροὶ Κανόνες εἶναι οἱ ΕΗ' τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, Η' καὶ ΙΘ' τῆς Α' Οἰκουμενικῆς, Η' τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, Θ' καὶ ΕΗ' τῆς ἐν Καρθαγένῃ, Α' τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ ΙΒ' τοῦ Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας. Ὡς ἐμμέσως δὲ ἀναφερόμενοι εἰς τὸ θέμα τοῦτο δύνανται νὰ θεωρηθοῦν καὶ ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ἱεροὶ Κανόνες, οἱ ὁποῖοι καθορίζουν τὰ τοῦ κύρους τῶν λοιπῶν ὑπὸ αἰρετικῶν εὐλογηθέντων Μυστηρίων.

Ὁ ΕΗ' Κανὼν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων ἀπορρίπτει τὸ κῦρος τῆς Ἱερωσύνης συλλήβδην πάντων τῶν τυχόν εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν προσερχομένων ἑτεροδόξων κληρικῶν, θεωρῶν αὐτοὺς ὡς λαϊκοὺς⁷⁰. Ἐπίσης, ἡ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος διὰ τοῦ ΙΘ' Κανόνος τῆς ἀπέρριψε τὸ κῦρος τῆς Ἱερωσύνης τῶν Παυλιανισάντων, θεωρήσασα αὐτοὺς ὡς βαπτιστέους ἔξ ὑπαρχῆς⁷¹. Ἀντιθέτως, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἐκ τῶν Καθαρῶν ἐπιστρέφοντας, ἡ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος διὰ τοῦ Η' Κανόνος τῆς⁷² ἐπέτρεψε «χειροθετούμενους» αὐτοὺς, «μένειν οὕτως ἐν τῷ κλήρῳ», ἀπαιτήσασα μόνον νὰ δίδουν οὗτοι ἔγγραφον ὑπόσχεσιν, ὅτι θὰ ἀκολουθοῦν πάντα τὰ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας θεσπισθέντα δόγματα. Καὶ ἐὰν μὲν εἰς τὴν πόλιν

70. ΡΠ, ΙΙ, 87.

71. Τούτους ὁ Βαλσαμὸν (ΡΠ, ΙΙ, 161) θεωρεῖ, ὅτι εἶναι οἱ Μανιχαῖοι, οἱ ὁποῖοι ὠνομάσθησαν οὕτως «ἀπὸ Πιύλου τινὸς Σαμοσατέως, υἱοῦ γυναικὸς Μανιχαίας, Καλλινίκης τοῦνομα». Ἱερβλ. καὶ *Hefele*, Ι, 411.

72. ΡΠ, ΙΙ, 133.

ἢ εἰς τὴν κώμην δὲν ὑπῆρχε κανονικὸς κληρικὸς, θὰ ἐλάμβανον οἱ ἐκ τῶν Καθαρῶν ἐπιστρέφοντες τὴν ὑπάρχουσαν κενὴν θέσιν, ἐὰν ὁμοῦς ὑπῆρχεν ἡδη κανονικὸς ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος, «ὁ μὲν ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας ἔξει τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπισκόπου· ὁ δὲ ὀνομαζόμενος παρὰ τοῖς λεγομένοις Καθαροῖς ἐπίσκοπος τὴν τοῦ πρεσβυτέρου τιμὴν ἔξει· πλὴν εἰ μὴ ἄρα δοκοῖη τῷ ἐπισκόπῳ, τῆς τιμῆς τοῦ ὀνόματος αὐτὸν μετέχειν». Ἀνεγνωρίζετο, ἄλλαις λέξεσιν, ἡ Ἱερωσύνη των, δὲν ἐγίνετο ὁμοῦς ἢ ἐγκατάστασις των, οὔτε παρεῖχοντο εἰς αὐτοὺς ἄλλα δικαιώματα τιμῆς, ἐφ' ὅσον εἰς τὴν πόλιν, εἰς τὴν ὁποίαν προηγουμένως ὡς ἐτεροδόξοι ἱεράτευον, ὑπῆρχεν ἄλλος κανονικὸς ἐπίσκοπος. Ὁ κανονικὸς ὁμοῦς ἐπίσκοπος ἠδύνατο, ἐκ φιλανθρωποῦ διαθέσεως κινούμενος, εἴτε νὰ παράσχη εἰς τὸν ἐκ τῶν αἰρετικῶν προσελθόντα καὶ ἄλλα τινὰ δικαιώματα, ἀρμόζοντα εἰς ἐπίσκοπον, εἴτε νὰ τὸν τοποθετήσῃ ὡς ἓνα ἐκ τῶν χωροεπισκόπων ἢ τῶν πρεσβυτέρων του.

Κατὰ τὸν Η' Κανόνα τῆς ἐν Λαοδικεῖᾳ Συνόδου εἰς «τοὺς ἀπὸ τῆς αἰρέσεως τῶν λεγομένων Φρυγῶν ἐπιστρέφοντας, εἰ καὶ ἐν κλήρῳ νομιζομένῳ παρ' αὐτοῖς τυγχάνοιεν, εἰ καὶ μέγιστοι λέγοντο»⁷³ ἐπεβάλλετο ἡ ἐξ ὑπαρχῆς χειροτονία, ἀπορριπτομένου ὡς ἀκύρου καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ Βαπτίσματός των.

Ἀντιθέτως, διὰ τοῦ ΕΗ' Κανόνος τῆς, ἢ ἐν Καρθαγένῃ Σύνοδος ἐπαφῆθη εἰς τὴν διακριτικὴν ἐξουσίαν τῶν κατὰ τόπους ἐπισκόπων ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν «κατ' οἰκονομίαν» ἀναγνώρισιν τοῦ κύρους τῶν χειροτονιῶν τῶν Δονατιστῶν, ὡς καὶ τὴν ἀποκατάστασίν των εἰς ἱερατικὸν τινα βαθμὸν⁷⁴. Εἰδικὴ δὲ μεταχειρίσις προεβλέπετο διὰ τοῦ Θ' Κανόνος τῆς αὐτῆς Συνόδου περὶ τῶν ἐπισκόπων ἐκείνων ἐκ τῶν Δονατιστῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπέστρεφον εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν μεθ' ὀλοκλήρου τοῦ ποιμνίου των⁷⁵.

Διὰ τοῦ Α' Κανόνος τοῦ Μ. Βασιλείου ἀφ' ἐτέρου ἀναγνωρίζεται ἡ Ἱερωσύνη τῶν Ἐγκρατιτῶν, ἐφ' ὅσον «τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς περὶ Ζώϊνον

73. ΡΠ, ΙΙΙ, 177. Πρβλ. καὶ *Hefele*, I, 729-730. Οἱ *Zonarās* καὶ *Βαλοσαμών*, οἱς ἀκολουθεῖ καὶ ὁ *Hefele*, θεωροῦν, ὅτι ὑπὸ τὴν ἔκφρασιν «εἰ καὶ μέγιστοι λέγοντο» ἐνοοῦνται οἱ ἐκ τῶν κληρικῶν τῶν Μοντανιστῶν «προέχοντες, ὡσανεὶ διδασκάλων πληροῦντες τάξιν» (αὐτόθι 178).

74. «Κατὰ τὴν ἐνός ἐκάστου καθολικοῦ ἐπισκόπου προαίρεσιν, καὶ βουλὴν τοῦ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ κυβερνήσαντος τὴν ἐκκλησίαν ἐὰν τοῦτο συμβάλλεσθαι τῇ τῶν χριστιανῶν εἰρήνῃ φανεῖη, ἐν ταῖς ἰδίαις τιμαῖς αὐτοὺς ἀναδεχθῆναι». Τοῦτο καθώρισεν ἡ Σύνοδος, «ἐπειδὴ γινώσκει τὴν Ἀφρικὴν μεγάλην ἔχειν ἀνάγκην» (ΡΠ, ΙΙΙ, 478).

75. *Hefele*, ΙΙ, 86, ΡΠ, ΙΙΙ, 542-543. Πρβλ. *Hefele*, ΙΙ, 88, ἧτοι Κανὼν Ε' τῆς ἐνδεκάτης ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου, συνελθούσης τῇ 13ῃ Ἰουνίου τοῦ 407 (Πρβλ. *Hefele*, ΙΙ, 87). Ἰδε καὶ τοὺς Κανόνας ΡΙΖ' καὶ ΡΙΗ' τῆς αὐτῆς Συνόδου (ΡΠ, ΙΙΙ, 571-572), οἱ ὁποῖοι εἶναι οἱ Κανόνες Θ' καὶ Γ' τῆς ΙΣΤ', κατὰ τὸ τέλος Ἀπριλίου τοῦ 418 μ.Χ. ἐν Καρθαγένῃ συνελθούσης (Πρβλ. *Hefele*, ΙΙ, 102, 104).

καὶ Σατορνῖνον, ἀπ' ἐκείνης ὄντας τῆς τάξεως (δηλαδή τῶν Ἐγκρατιτῶν), προσεδεξάμεθα εἰς τὴν καθέδραν τῶν ἐπισκόπων»⁷⁶. Τέλος, διὰ τοῦ ΙΒ' Κανόνος τοῦ Ἀλεξανδρείας Θεοφίλου εἰς τοὺς ἐκ τῶν Καθαρῶν κληρικούς, ἐπιστρέφοντας εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν, ἐπεβάλλετο ἡ ἐξ ὑπαρχῆς χειροτονία⁷⁷.

Πρὸς καθορισμὸν τῶν ἐν τῷ ζητήματι τοῦ κύρους τῆς Ἱερωσύνης τῶν ἑτεροδόξων «κατ' ἀκριβείαν» κρατούτων θὰ ἔπρεπε ἐπὶ πλέον νὰ μνημονευθῶσι καὶ Ἀποφάσεις τινὲς Οἰκουμενικῶν Συνόδων, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τὸ θέμα τοῦτο, καίτοι δὲν ἔχουν αὐταὶ διατυπωθῆ εἰς Κανόνας καὶ ἐπίσης ἀπὸ ἀπόψεως Κανονικῆς δὲν ἔχουν τὸ αὐτὸ ὡς καὶ οἱ Κανόνες τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων κύρος⁷⁸.

Οὕτω, κατ' Ἀπόφασιν τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἀναφερομένην εἰς τὸν σχισματικὸν Μελέτιον, ἀνεγνωρίσθη εἰς αὐτὸν ὁ βαθμὸς τοῦ ἐπισκόπου, ἐνῶ εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοῦ κατασταθέντες ἐπιτροπῆ «μυστικωτέρᾳ χειροτονίᾳ βεβαιωθέντας κοινωνηθῆναι ἐπὶ τούτοις»⁷⁹.

Ἡ Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ὁμοίως ἀπεφάνθη διὰ τοὺς ἐκ τῆς αἵρέσεως τῶν Μεσσαλιανῶν προσερχομένους, ὅπως, ἐὰν οὗτοι ἦσαν κληρικοί, ἀναθεματίζοντας «καὶ τὰ ἐν τῷ μνημονευθέντι συνοδικῷ διαγορευόμενα ἐγγράφως, μένειν... ἐν τῷ κλήρῳ»⁸⁰.

Ἐπίσης, ἡ Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τοὺς ἐπισκόπους, οἱ ὁποῖοι προσήρχοντο εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν ἐκ τῆς αἵρέσεως τῶν Εἰκονομάχων, ἐκ τῶν ὁποίων καὶ εἶχον λάβει τὴν χειροτονίαν, ἀπεφάσισεν, ὅπως δεχθῆ εἰς τὰς ἑδρας των, μετὰ τὴν ὑποβολὴν μόνον σχετικῆς λιβέλλου⁸¹.

Ἐν συνόψει, βάσει τῶν ἄχρι τοῦδε ἐκτεθέντων, ὀρίζονται τὰ ἐξῆς, ὡς πρὸς τὸ κύρος τῆς Ἱερωσύνης πάντων τῶν εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν ἐπιστρέφόντων ἑτεροδόξων κληρικῶν: Κατὰ μὲν τὸν ΞΗ' Κανόνα τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων εἶναι ἄκυρος ἡ Ἱερωσύνη πάντων συλλήβδην τῶν ἑτεροδόξων, εἰδικώτερον δὲ τῶν Παυλινιασάντων, συμφώνως πρὸς τὸν ΙΘ' τῆς Α' Οἰκουμενικῆς, τῶν Φρυγῶν, κατὰ τὸν Η' τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου καὶ τῶν Κα-

76. ΡΠ, IV, 91.

77. ΡΠ, IV, 351.

78. Πρβλ. *Milash - Ἀποστολοπούλου*, 413 καὶ *Α. Χριστοφιλοπούλου*, Α' 43.

79. Παρατίθεται ἐν *Σπ. Μήλια*, Συνάθροισις Ἱερῶν Κανόνων, τόμ. Α', σ. 1901. Πρβλ. καὶ *Σωκράτους*, Ἐκκλ. Ἱστορία, I, 9 (P. G. 67, 80-81). Περὶ τῆς σημασίας τῆς ἐκφράσεως «μυστικωτέρᾳ χειροτονίᾳ», ἴδε *Hergenröther*, Photius, Patriarch von Konstantinopel. Sein Leben, seine Schriften und das griechische Schisma, τόμ. II, Regensburg, 1866, σ. 336-337. Πρβλ. καὶ *Hefele*, I, 338-339 καὶ *Δ. Ματαράγκα*, Ἀναχειροτόνησις σ. 48-51.

80. Πρβλ. *Μήλια*, ἔ. ἄ. Β', 734.

81. Πρβλ. *Μήλια*, ἔ. ἄ. 731, 733, 735, 737, 738, 741.

θαρῶν⁸², συμφώνως πρὸς τὸν IB' Κανόνα τοῦ Ἀλεξανδρείας Θεοφίλου. Ἀντιθέτως, ἀναγνωρίζεται ἡ Ἱερωσύνη τῶν Καθαρῶν⁸³, συμφώνως πρὸς τὸν Η' Κανόνα τῆς Α' Οἰκουμενικῆς, τῶν Δονατιστῶν, κατὰ τοὺς Κανόνας Θ' καὶ ΞΗ' τῆς ἐν Καρθαγένῃ καὶ τῶν Ἐγκρατιτῶν, συμφώνως πρὸς τὸν Α' Κανόνα τοῦ Μ. Βασιλείου.

Δεδομένου ὅμως, ὅτι πάντες οὗτοι οἱ Κανόνες ἔχουν ἐπικυρωθῆ ὑπὸ τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ ἄρα εἶναι ἰσοκυροί, ἡ δὲ ἐπικύρωσις τῶν εἶναι ταυτόχρονος καὶ ἐπομένως δὲν δύνανται οἱ μεταγενέστεροι Κανόνες νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἰσχυρότεροι, ἐρωτᾶται ποῖον εἶναι τὸ σήμερον κανονικῶς, καὶ δὴ «κατ' ἀκριβείαν», ἰσχύον; Ἐρωτᾶται, δηλαδὴ, θὰ ἰσχύσῃ ὡς «ἀκριβεία» τὸ ὑπὸ τοῦ ΞΗ' Κανόνος τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ὀριζόμενον, ὅτι ἡ Ἱερωσύνη πάντων συλλήβδην τῶν ἑτεροδόξων εἶναι ἄκυρος, ἢ θὰ θεωρηθῶν ὡς «κατ' ἀκριβείαν» ἔγκυροι αἱ χειροτονίαι τῶν εἰς τὴν Ὀρθόδοξίαν προσερχομένων κληρικῶν, οἱ ὅποιοι προσέρχονται ἐκ τῶν Καθαρῶν, τῶν Δονατιστῶν, τῶν Ἐγκρατιτῶν, τῶν Μελετιανῶν, τῶν Μεσσαλιανῶν ἢ Εὐχιτῶν καὶ τῶν Εἰκονομάχων;

Ὡς κανονικῶς καὶ «κατ' ἀκριβείαν» ἰσχύον, πρέπει νὰ θεωρηθῆ τὸ ὑπὸ τοῦ ΞΗ' Κανόνος τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ὀριζόμενον, ἐξαιρέσει τῶν περιπτώσεων ἐκείνων τῶν ἑτεροδόξων κληρικῶν, οἱ ὅποιοι προσέρχονται ἐκ τῶν ὡς ἄνω μνημονευθειῶν αἰρέσεων ἢ σχισμάτων, τῶν ὁποίων ἡ Ἱερωσύνη ἀνεγνωρίσθη ρητῶς ὡς ἔγκυρος. Πᾶσα πέραν αὐτῶν τυχὸν ἀναγνώρισις τοῦ κύρους τῆς Ἱερωσύνης τῶν εἰς τὴν Ὀρθόδοξίαν προσερχομένων ἑτεροδόξων κληρικῶν, ἐφ' ὅσον ἐξακολουθεῖ ἂν ἐν ἰσχύϊ ὁ ΞΗ' Κανὼν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, δύναται νὰ γίνῃ μόνον «κατ' οἰκονομίαν», εἴτε οἱ κληρικοὶ οὗτοι ἀνήκουν εἰς αἰρέσεις ἢ σχίσματα προϋπάρχοντα τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, εἴτε ἀνήκουν εἰς αἰρέσεις ἢ σχίσματα ἐμφανισθέντα μετ' αὐτάς.

Εἰδικώτερον, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ κύρος τῆς Ἱερωσύνης τῶν εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν προσερχομένων κληρικῶν, οἱ ὅποιοι ἀνήκουν εἰς αἰρέσεις ἢ σχίσματα, τὰ ὁποῖα ἐνεφανίσθησαν μετὰ τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους, ὅπερ πρακτικῶς περιλαμβάνει κυρίως τοὺς ἐκ τῆς Δυτικῆς ἢ τῶν Δια-

82. Ὁ Ἀλεξανδρείας Θεόφιλος, πρὸς ἀπόρριψιν τοῦ κύρους τῆς Ἱερωσύνης τῶν «Καθαρῶν», ἐπικαλεῖται τὸν Η' Κανόνα τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (ΡΠ, Π, 113). Φαίνεται ὅμως, ὅτι ἐνταῦθα πρόκειται περὶ τῶν σχισματικῶν Νοβατιανῶν (ἴδε *C. T. Hefele* I, 393), ἐνῶ παρὰ τῷ Ἀλεξανδρείας Θεοφίλῳ πρόκειται ἴσως περὶ τῶν Μοντανιστῶν, τῶν ὁποίων ἀπερρίπτετο ὡς ἄκυρον καὶ τὸ Βάπτισμα. Ἐπίσης ὁ Ἀλεξανδρείας Θεόφιλος, τὸ «χειροθετούμενος» τοῦ Η' Κανόνος τῆς Α' Οἰκουμενικῆς λαμβάνει ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς ἐκ νέου χειροτονίας, ὅπερ ὅμως δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὸ κείμενον τοῦ Κανόνος (πρβλ. καὶ τὰ εἰς τὸν Κανόνα Σχόλια τῶν *Zwargā, Βαλσαμῶνος* καὶ *Ἀριστηνοῦ*, ὡς καὶ τὴν Σύνοψιν, ΡΠ, Π, 134-136, καὶ τὸν *Hefele*, ἔ. ἔ. 394).

83. Δηλαδὴ, τῶν Νοβατιανῶν (ὡς ἐν τῇ προηγουμένῃ ὑποσημείωσιν),

μαρτυρομένων Ἐκκλησιῶν προσερχομένους, δὲν ἔχει ληφθῆ σχετικῆ Ἀπόφασις, ἰσχύουσα καθολικῶς παρὰ πάσαις ταῖς Ὁρθοδόξοις Ἐκκλησίαις.

Μόνον διὰ τὰ περὶ τοῦ κύρους τῶν ἐκ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν Ὁρθόδοξον προσερχομένων κληρικῶν, ὑπεστηρίχθη⁸⁴, ὅτι ἔχουν ὁρισθῆ ὑπὸ τοῦ Α' Κανόνος τῆς ἐν ἔτει 879 ἐν ΚΠόλει Συνόδου⁸⁵, τῆς λεγομένης ἐν Ἁγίᾳ Σοφίᾳ καὶ θεωρούσης ἑαυτὴν ὡς ὁγδόης Οἰκουμενικῆς. Τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι ἀκριβές, διότι ὁ ἱερός οὗτος Κανὼν ἀπεσκόπει, νὰ ρυθμίση ἀμοιβαίως τὰ σχετικὰ πρὸς τὴν Ἱερωσύνην μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς ζητήματα, μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν Κανονικῶν πρὸς ἀλλήλας σχέσεων, αἱ ὁποῖαι εἶχον πρὸς καιρὸν διακοπῆ. Ὁ Κανὼν οὗτος, δηλαδὴ, ἀποβλέπει εἰδικῶς, ὅπως ἡ Ἐκκλησία τῆς ΚΠόλεως ἀναγνωρίσῃ τὰς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης κατὰ κληρικῶν τῆς ἐπιβληθείσας ποινὰς καὶ θεωρῆ ὡς «ὑπὸ δεσμόν, ἢ καθαιρέσιν, ἢ ἀναθεματισμόν» διατρελοῦντας τοὺς κληρικούς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι εἶχον οὕτω τιμωρηθῆ ὑπὸ τοῦ Πάπα, καὶ ἀντιστρόφως, ὅπως «ὁ ἀγιώτατος πάπας Ἰωάννης, καὶ ἡ κατ' αὐτὸν ἀγία τοῦ Θεοῦ Ρωμαίων ἐκκλησία» θεωρῆ ὡς «ὑπὸ ἀφορισμόν, ἢ καθαιρέσιν, ἢ ἀναθεματισμόν» τοὺς κληρικούς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἠθέλον τιμωρηθῆ οὕτως ὑπὸ τοῦ ΚΠόλεως. Περὶ τοῦ κύρους τῆς Ἱερωσύνης τῶν εἰς τὴν Ὁρθοδόξιαν προσερχομένων ἑτεροδόξων οὐδεὶς γίνεται ἐν τῷ Κανόνι τούτῳ λόγος, οὔτε δύναται οὗτος νὰ ἔξη, ἔστω καὶ κατ' ἀναλογίαν, ἐφαρμογὴν ἐν προκειμένῳ, ἀφοῦ οὗτος ἀφεώρα εἰς τὴν ρύθμισιν ζητημάτων μεταξὺ δύο ὁμοδόξων τότε Ἐκκλησιῶν, αἱ ὁποῖαι περίπου ἐπὶ δεκαπενταετίαν (863-879) εἶχον διακόψει τὴν Κανονικὴν πρὸς ἀλλήλας ἐπαφήν. Συνεπῶς, δὲν εἶναι δυνατὸν ὁ Κανὼν οὗτος νὰ θεωρηθῆ ὡς γενικὸς Κανὼν, ἀναφερόμενος εἰς τὰ περὶ τῆς «κατ' οἰκονομίαν» ρυθμίσεως τοῦ κύρους τῆς Ἱερωσύνης τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν.

Ἄφ' ἑτέρου, αἱ διὰ τοὺς ἐκ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας προσερχομένους ἑτεροδόξους κληρικούς ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου ΚΠόλεως⁸⁶, ὡς καὶ τῶν λοιπῶν Πατριαρχείων καὶ Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν λαμβανόμεναι ἐκάστοτε Ἀποφάσεις ἀναφέρονται εἰς συγκεκριμένας περιπτώσεις⁸⁷.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ κῦρος τῆς Ἱερωσύνης τῶν ἐκ τῶν Διαμαρτυρομένων Ἐκκλησιῶν εἰς τὴν Ὁρθοδόξιαν προσερχομένων κληρικῶν, δὲν ἔχει ὁμοίως ληφθῆ οὔτε ἐνιαία τις καὶ καθολικῶς ἰσχύουσα Ἀπόφασις τῶν ἐπὶ μέρους Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ἀλλ' οὔτε καὶ ἐθεσπίσθησαν

84. Πρβλ. *Milash - Ἀποστολοπούλου*, 403 - 404.

85. ΡΠ, II, 705. Περὶ τῆς Συνόδου ταύτης ἴδε *Β. Στεφανίδου*, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, σ. 330 - 336 καὶ *Α. Χριστοφιλοπούλου*, ἔ. ἄ. 41.

86. Πρβλ. *Μ. Θεοτοκά*, ΝΟΠ, σ. 371 - 374.

87. Ἴδε *Ι. Κοτσώνη*, Ἡ κανονικὴ ἀποψις κλπ. σ. 177-184. Πρβλ. καὶ *Ι. Καρμίρη*, Μνημεῖα 1002 - 1003.

ὑπ' αὐτῶν ἀφρημένοι κανόνες Δικαίου, ἀναφερόμενοι εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο.

Ἡ μοναδικὴ ἐξαιρέσις ἀναφέρεται εἰς τὸ κύρος τῶν ἐκ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν προσερχομένων κληρικῶν, περὶ τοῦ ὁποίου ἔχουν ἤδη ἀποφανθῆ πᾶσαι σχεδὸν αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι.

§ 6. Χαρακτηρισμὸς τῶν ἐπὶ τοῦ κύρους τῶν Ἀγγλικανικῶν Χειροτονιῶν εἰλημμένων Ἀποφάσεων καὶ αἱ ἐξ αὐτῶν προκύπτουσαι κανονικαὶ συνέπειαι.

Ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία «ὑπέβαλε πρὸς τὴν προσβυγενῆ Ὀρθόδοξον Καθολικὴν Ἐκκλησίαν ἥδη ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος τὸ αἴτημα περὶ ἀναγνώρισεως τοῦ κύρους τῶν Ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν, ὅπερ κατέστη περισσότερον ἐπίμονον μετὰ τὴν ἀπόρριψιν τοῦ κύρους αὐτῶν ὑπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας διὰ τῆς ἀπὸ 13-9-1896 Βούλλας τοῦ Πάπα Λέοντος ΙΓ' «Apostolicae curae», καὶ μάλιστα κατὰ τὸ τέλος τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου»⁸⁸.

Καὶ ἐρωτᾶται ἂν αἱ Ἀποφάσεις αὗται τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἀποτελοῦν ἀναγνώρισιν τοῦ κύρους τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἱερωσύνης καθ' ἑαυτήν,

88. *Ἱ. Καρμίρη*, Μνημεῖα 1026. Πλήρη ἐκθεσιν τοῦ ζητήματος μέχρι τοῦ 1925 εὐρίσκει ὁ ἀναγνώστης εἰς μελέτην τοῦ ἀειμνήστου *Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσόστομου*, Τὸ ζήτημα περὶ τοῦ κύρους τῶν Ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν (κατ' ἀνάπτυξιν ἐκ τῆς «Νέας Σιών»), Ἐν Ἱεροσολύμοις 1925. Σύντομον ἐπίσης ἐκθεσιν, ἐξικνουμένην μέχρι καὶ τοῦ 1939, εὐρίσκει ὁ ἀναγνώστης καὶ παρὰ τῆς πρὸς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κατὰ Μάϊον τοῦ 1939 ὑποβληθέντι ὑπομνήματι τοῦ καθηγητοῦ *Ἀμ. Ἀλιβιζάτου*, Τὸ κύρος τῆς Ἱερωσύνης τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας (ἐν «Ἐκκλησία» ΙΖ', (1939), σ. 237-246, 250-263 καὶ 265-270), πλουσίαν δὲ βιβλιογραφίαν παρὰ τῷ αὐτῷ σ. 254-255. Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο πλήρως ἐδημοσιεύθη καὶ εἰς ἴδιον τόμον (Ἀθῆναι 1940), ἔνθα προσετέθη «σύντομος ἱστορικὴ ἀνασκόπησις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας», ἡ ὁποία διὰ λόγους συντομίας εἶχε παραλειφθῆ κατὰ τὴν ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἐκκλησία» δημοσίευσιν. (Ἡ βιβλιογραφία εἰς τὸ ἴδιον ἔργον ἐν σελ. 103 - 105). Συντομοτάτη εἶναι ἡ ἐκθεσις τοῦ *Μητροπολίτου Μηθύμνης Διονυσίου*, Αἱ χειροτονίαι τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, ἱστορικὸν σημεῖωμα (ἀνάπτυξις ἐκ τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας»), Μυτιλήνη 1938. Ὁ σ. τῆς μελέτης ταύτης κηρύσσεται ὑπὲρ τῆς ἀναγνώρισεως (σ. 11 - 12). Ἐκτὸς τῆς παρ' *Ἀμ. Ἀλιβιζάτου* καὶ παρὰ *Ἀ. Χριστοφιλοπούλου*, Β' (1934) σ. 153 ἀναφερομένης βιβλιογραφίας ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ κύρους τῶν Ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν καὶ τῶν σχέσεων τῆς ἡμετέρας πρὸς τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν, πρόσθετες καὶ τὰ ἐξῆς: *Ἀρχιμ. Μιχαὴλ Κωνσταντινίδου* (νῦν Ἀρχιεπισκόπου Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς), Σχέσεις Ἀγγλικανῶν καὶ Ὀρθοδόξων, ἐν Ἀθήναις 1936 (ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Ἐκκλησίας», *Ἡλιουπόλεως Γενναδίου*, Φωτίειος Βιβλιοθήκη, σ. 169 - 218 καὶ «Ὀρθόδοξία» ΚΖ' (1952), 123 - 126 κλπ. Τὰ κείμενα τῶν σχετικῶν Ἀποφάσεων ἴδε παρὰ *Ἱ. Καρμίρη*, Μνημεῖα 1026 - 1037.

ἢ ἂν ἀναφέρονται εἰς τὸ κύρος τῆς Ἱερωσύνης τῶν εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν προσερχομένων Ἀγγλικανῶν κληρικῶν ἢ ἔστω εἰς τὸ κύρος τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἱερωσύνης, ἐν περιπτώσει Ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀγγλικανικῆς μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου. Τοῦτο, ὡς εἶδομεν ἄνωτέρω, ἐνέχει βασικὴν ἀπὸ τῆς ἀποψέως τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας σπουδαιότητα, διότι αἱ νομοκανονικαὶ συνέπειαι εἰς ἑκατέραν ἐκ τῶν περιπτώσεων εἶναι μεταξύ των ἐντελῶς διάφοροι.

Πρὸς τοῦτο εἶναι ἀνάγκη, ὅπως μελετηθῇ ἐκάστη τῶν Ἀποφάσεων τούτων ἰδιαιτέρως καὶ συναχθῶσι τὰ ἐκ τῆς σχετικῆς ἐρεύνης συμπεράσματα.

Σημειωτέον, ἐν πρώτοις, ὅτι τὸ ὄλον ζήτημα ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ ὑπὸ συζήτησιν. Ἡ μὲν, δηλαδή, Ἐκκλησία τῆς ΚΠόλεως, ἡ ὁποία προηγήθη τῶν ἄλλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τὴν λήψιν ἀποφάσεων ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, εἰς τὴν πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Καντουαρίας σχετικὴν Ἐπιστολὴν τῆς, ἔγραψεν, ὅτι «οὐπὼ πρόκειται περὶ ἀποφάσεως τῆς ὅλης Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀνάγκη γὰρ καὶ τὰς λοιπὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας ὁμογνώμονας εὐρεθῆναι τῆς ἐν ΚΠόλει ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας»⁸⁹. Ὡς δὲ παρατηρήθη ὑπὸ τοῦ ἐν Μόσχᾳ Ὁρθοδόξου Συνεδρίου τοῦ 1948, ἡ ἀναγνώρισις τοῦ κύρους τῶν Ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν ὑπὸ τε τῆς Ἐκκλησίας τῆς ΚΠόλεως καὶ τῶν λοιπῶν Ὁρθοδόξων Ἀυτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν «ἐγένετο ὑπὸ ὄρους»⁹⁰.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐπὶ μέρους ἐξέτασιν μιᾶς ἐκάστης τῶν ἐν λόγῳ Ἀποφάσεων, παρατηρεῖ τις πρῶτον, ὅτι ἡ συνοδικὴ Ἀπόφασις τῆς Ἐκκλησίας ΚΠόλεως ἀναφέρεται εἰς τὴν περίπτωσιν ἐπιστροφῆς τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν⁹¹. Διότι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ναὶ μὲν «ἀπεφήνατο γνώμην ὑπὲρ τοῦ ἐγκύρου τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἱερωσύνης», πλὴν ὅμως εἰς τὸ σκεπτικὸν τῆς Ἀποφάσεως σημειοῦται ρητῶς, ὅτι «ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πρᾶξις οὐδεμίαν παρέχει ἔνδειξιν, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἔθηκέ ποτε ἐπισήμως ἐν ἀμφιβόλῳ τὸ κύρος τῶν Ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν, κατὰ τρόπον ὑποτυποῦντα, ὅτι ἐν περιπτώσει Ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν ἢ ἀναχειρο-

89. Παρὰ Ἱ. Καρμίρη, Μνημεῖα, 1031. Τὴν ἀπόφασιν πλήρη ἴδε αὐτόθι 1029-1031 καὶ τὸ σχετικὸν πρὸς τὸν Πριμάτον τῆς Ἀγγλίας Γράμμα τοῦ ΚΠόλεως Μελετίου, αὐτόθι 1031. Ἴδε καὶ τοῦ αὐτοῦ, Ὁρθοδοξία καὶ Προτεσταντισμός, ἐν Ἀθήναις 1937, σ. 357, Ἀλιβιζάτου, Τὸ κύρος, 97-98. Πρβλ. καὶ Χρ. Παπαδόπουλου, Τὸ ζήτημα τοῦ κύρους τῶν Ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν, Ἱεροσόλυμα 1925, σ. 70.

90. Παρὰ Ἱ. Καρμίρη, Μνημεῖα, 1036 καὶ Mayor Portions of the Proceedings of the Conference of the Heads of the Autocephalous Orthodox Churches held in Moscow, July 1948, YMCA Press, Paris, 1952, σ. 239.

91. Ὁδῶς ἠρμήνευσε τὴν Ἀπόφασιν ὁ Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, Τὸ ζήτημα περὶ τοῦ κύρους κλπ. σ. 70.

τονία τῶν Ἀγγλικανῶν κληρικῶν θεωρεῖται ἐπιβεβλημένη»⁹². Ἀλλαις λέξεσιν, ἡ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς ΚΠόλεως ἀναγνώρισις τοῦ κύρους τῶν Ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν ἐγένετο διὰ τὴν περίπτωσιν τῆς Ἐνώσεως τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, Ὁρθοδόξου καὶ Ἀγγλικανικῆς, ὅπερ ἐν τῇ γλώσῃ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, σημαίνει, ὅτι ἐν περιπτώσει ὁμαδικῆς προσελεύσεως τῶν Ἀγγλικανῶν εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν, δὲν θὰ ζητηθῆ ἡ ἀναχειροτονία τῶν ἐκ τούτων κληρικῶν.

Ἐπίσης, ἡ σχετικὴ Ἀπόφασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου ρητῶς σημειοῖ, ὅτι αὕτη ἀναφέρεται εἰς τοὺς Ἀγγλικανοὺς κληρικούς, οἱ ὅποιοι προσέρχονται εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν, γράφουσα ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς: «Ἐφ' ὅσον οἱ ἐκ τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων κληρικοὶ (δηλαδὴ τῆς Ρωμαϊκῆς, Παλαιοκαθολικῆς καὶ Ἀρμενικῆς) προσερχόμενοι εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, γίνονται δεκτοὶ ἄνευ ἀναχειροτονίας, τοῦτ' αὐτὸ ἀποφαινόμεθα νὰ ἐπικρατήσῃ καὶ διὰ τοὺς ἐκ τῶν Ἀγγλικανῶν, ἀποκλειομένου τοῦ intercommunione (sic) (μυστηριακῆ ἔνωσις), καθ' ἣν δύναται τις ἀδιακρίτως νὰ δέχεται τὰ Μυστήρια ἀπὸ χειρὸς Ἀγγλικανοῦ, καίτοι ἀνήκει τῷ Ὁρθοδόξῳ δόγματι, ἐφ' ὅσον δὲν ἐπιτυγχάνεται ἡ δογματικὴ ἔνωσις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, Ὁρθοδόξου καὶ Ἀγγλικανικῆς»⁹³.

Ὁμοίως, καὶ ἐν τῇ Ἀποφάσει τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλεξανδρείας σημειοῦται, ὅτι αὕτη «αἶρει τὰς ἐπιφυλάξεις αὐτῆς ἔναντι τοῦ ἐγκύρου τῶν Ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν καὶ προσχωρεῖ εἰς τὴν ἀπὸ 28ης Ἰουλίου 1922 ἀπόφασιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀναγνωρίζουσα, ὅτι οἱ ὑπὸ Ἀγγλικανῶν ἐπισκόπων κεχειροτονημένοι ἱερεῖς, προσερχόμενοι εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, δὲν ἀναχειροτονοῦνται»⁹⁴.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν Ἀπόφασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρουμανίας, ἡ μὲν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς αὐτῆς Συνόδου ὁρισθεῖσα εἰδικὴ Ἐπιτροπὴ συνέστησεν ὁμοφώνως «εἰς τὴν Ἱεράν Σύνοδον τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ κύρους τῶν ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν», πλὴν «ὁμοῦς ἡ ἡμετέρα ἁγία Σύνοδος ἐννοεῖ», γράφει ὁ Πατριάρχης Ρουμανίας πρὸς τὸν ΚΠόλεως, «ὅτι ἡ ἐπίδοκιμασία αὕτη ἀποβαίνει ὁριστικὴ μόνον, ὅταν καὶ ἡ ἀνωτάτη ἀρχὴ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ἐπικυρώσῃ τὰ συμπεράσματα τῆς ἀντιπροσωπείας αὐτῆς», ἡ ὅποια εἶχε προέλθῃ εἰς συζητήσεις μετὰ τῶν Ρουμάνων Ὁρθοδόξων, «ἀναφορικῶς μὲ τὸν μυστηριακὸν χαρακτήρα, ὡς διαλαμβάνεται ἐν ἐκτάσει εἰς

92. Παρὰ Ἱ. Καρμίρη, Μνημεῖα, 1030.

93. Παρὰ Ἱ. Καρμίρη, Μνημεῖα, 1033.

94. Παρὰ Ἱ. Καρμίρη, Μνημεῖα, 1033.

τὴν διδασκαλίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας»⁹⁵. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι ἡ Ἀπόφασις αὕτη, καθὼς καὶ τινες ἐκ τῶν λαβόντων μέρος εἰς τὰς σχετικὰς συζητήσεις, ἐξήρτησαν τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ κύρους τῶν Ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν ἐκ τῆς ἀποδοχῆς τῆς ὀρθοδόξου διδασκαλίας ἐπὶ τινῶν μόνον θεμάτων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ὀρθὸν καὶ τὸ ὁποῖον ἔχουν ἀναγνωρίσει καὶ αὐτοὶ ἔτι οἱ Ἀγγλικανοί⁹⁶. Παραμένει ὁμως γεγονός· ὅτι ἡ γενομένη ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου Ρουμανίας ἀναγνώρισις τοῦ κύρους τῶν Ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν εἶχε γίνοι ὑπὸ ὄρους.

Τέλος, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς Ἀποφάσεις τῶν Ἐκκλησιῶν Ἑλλάδος καὶ Ρωσίας, αὗται ἦσαν μὲν ἀναβλητικά, ἀνεφέροντο ὁμως μᾶλλον εἰς τὸ ζήτημα τοῦ κύρους τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἱερωσύνης καθ' ἑαυτήν. Καὶ ἡ μὲν Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, στηριχθεῖσα ἐπὶ τοῦ συμπεράσματος, εἰς τὸ ὁποῖον μετὰ μελέτας καὶ συζητήσεις κατέληξεν ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν⁹⁷, ἀπεφάνθη, ὅτι «ἡ προκαταρκτικὴ μελέτη τοῦ ζητήματος θὰ πρέπη νὰ παραπεμφθῆ εἰς τὴν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἁρμοδίαν. Ὅσον ἀφορᾷ δὲ εἰς τὴν ὀριστικὴν Ἀπόφασιν, ἡ Ἱερά Σύνοδος εἰς τὴν πρὸς τὸν Πριμᾶτον τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ἀπάντησίν της, σημειώνει, ὅτι «τοιούτο σπουδαῖον ζήτημα, ὡς καὶ πᾶν ἄλλο παρεμφερές, εἶναι τῆς ἁρμοδιότητος τῆς ὅλης Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν δικαιούται μία ἐπὶ μέρος Ἐκκλησία νὰ ἀποφαινηται περὶ αὐτοῦ», ὅπερ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα θὰ πρέπη νὰ ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ κύρους τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἱερωσύνης καθ' ἑαυτήν. Διὰ δὲ τὰς μέχοι τῆς ἐπιλύσεως τοῦ ζητήματος ἐμφανισθησομένας τυχὸν μεμονωμένας περιπτώσεις ἐπιστροφῆς Ἀγγλικανῶν κληρικῶν εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν, ἡ Ἱερά Σύνοδος ἀπεφάσισεν, ὅτι «ἐφ' ὅσον ἤθελε θεωρήσει πρέπον καὶ σκόπιμον, μετ' ἐπισταμένην ἔρευναν τῶν εἰδικῶν συνθηκῶν δύναται κατ' οἰκονομίαν νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν χειροτονίαν προσερχομένου εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν Ἀγγλικανοῦ»⁹⁸.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας ἀφ' ἑτέρου, διὰ τῆς σχετικῆς Ἀποφάσεως τοῦ Ὁρθοδόξου Συνεδρίου τῆς Μόσχας τοῦ 1948, τὴν ὁποίαν συνυπογράφουν ἐκπρόσωποι τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀντιοχείας, Ἀλεξανδρείας, Γεωργίας, Σερβίας, Ρουμανίας, Βουλγαρίας, Πολωνίας, Ἀλβανίας καὶ Τσεχοσλοβα-

95. Παρὰ Ἱ. Καρμίρη, Μνημεῖα, 1034.

96. Ἴδε Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, Τὸ ζήτημα τοῦ κύρους κλπ. σ. 51.

97. Ἐν τῇ «Ἐκκλησία» ἐδημοσιεύθησαν τὰ σχετικὰ ὑπομνήματα τῶν καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Ἀμ. Ἀλιβιζάτου, ΙΖ', (1939), Δ. Μπαλάνου (αὐτόθι 270-274), Π. Μπρατσιώτου (αὐτόθι 274-290) καὶ Π. Τρεμπέλα (αὐτόθι 291), ὡς καὶ εἰς ἴδιον ἐκέϊθεν ἀνάτυπον.

98. «Ἐκκλησία» ΙΖ', (1939), σ. 315 καὶ παρὰ Ἱ. Καρμίρη, Μνημεῖα, σ. 1035.

κίας, ἀπεφάνθη, ὅτι «τὸ ζήτημα τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ κύρους τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἱεραρχίας δύναται νὰ ἐξετασθῇ μόνον ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἐνότητος τῆς πίστεως καὶ ὁμολογίας αὐτῆς μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐκδιδομένης ἐπὶ τοῦ θέματος ταύτου μιᾶς ἀυθεντικῆς πράξεως τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, προερχομένης ἀπὸ Συνόδου τινὸς ἢ Συνεδρίου τῆς Ἀγγλικανικῆς Ὁμολογίας καὶ κυρουμένης εἶτα ὑπὸ τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας»⁹⁹. Ἄλλαις λέξεσιν, τὸ γεγονός ὅτι, ὡς ἀπαραίτητος πρὸς ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος ὅρος, ἐτέθη ἡ συνεξέτασις αὐτοῦ μετὰ τοῦ ζητήματος τῆς πίστεως τῆς Ἀγγλικανικῆς Ὁμολογίας, φανερώνει τὴν πρόθεσιν τοῦ Συνεδρίου τούτου, ὅπως ἀναφεροθῆ εἰς τὸ κύρος τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἱερωσύνης καθ' ἑαυτήν.

Ἐξαίρεσιν ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἀνωτέρω Ἀποφάσεις θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ, ὅτι ἀποτελεῖ ἡ σχετικὴ Ἀπόφασις τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων, καθ' ὅσον δὲν ποιεῖται οὐδεμίαν ἐπὶ τοῦ θέματος ἐπιφύλαξιν. Πρόκειται ὅμως προφανῶς περὶ ἑλλειποῦς διατυπώσεως τῆς Ἀποφάσεως, καθ' ὅσον εἶναι αὐτόδηλον, ὅτι αὕτη ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ ἐπὶ τοῦ ζητήματος ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας Κιπύλλεως ἀποφασισθέντα¹⁰⁰.

Ἐκ τῆς συντόμου ταύτης ἀναδρομῆς εἰς τὰς σχετικὰς Ἀποφάσεις τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν περὶ τοῦ κύρους τῶν Ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν προκύπτει: α) ὅτι αὗται ἔχουν τὸν χαρακτῆρα προσωρινότητος, ἐν ἀναμονῇ τῆς Ἀποφάσεως τοῦ συνόλου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ β) ὅτι αὗται ἀναφέρονται εἰς τὸ κύρος τῆς Ἱερωσύνης εἴτε τῶν προερχομένων εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν Ἀγγλικανῶν κληρικῶν, εἴτε εἰς τὴν περίπτωσιν ἐνδεχομένης Ἐνώσεως τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου. Περὶ ἀναγνωρίσεως τοῦ κύρους τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἱερωσύνης καθ' ἑαυτήν, οὔτε ἐλήφθη οὔτε ἦτο δυνατόν νὰ ληφθῆ τοιαύτη τις Ἀπόφασις, τοῦ ζητήματος τούτου ἀναγομένου εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς ὅλης Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ συνδεομένου πρὸς τὸ πρόβλημα τῆς ἐν τῇ πίστει ὁμοφωνίας.

Διὰ νὰ εἶναι δυνατόν, ἐπομένως νὰ ἀναγνωρισθῆ ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἱερωσύνη ὡς ἔγκυρος, ἔστω καὶ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν, ὡς ὑπεστηρίχθη, τοῦ ὅτι αὕτη εἶναι ἀπλῶς «ἰσχυρά»¹⁰¹, θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπῆρχεν ἡ δυνατότης τῆς «κατ' ἀρχὴν» ἀναγνωρίσεως τοῦ κύρους τῶν Μυστηρίων τῶν ἑτεροδόξων καθ' ἑαυτά.

Ἄλλ' οὔτε καὶ τὸ ἕτερον εἶναι δυνατόν νὰ συμβῆ, ἢ Ἐκκλησία, δηλαδή, «νὰ ἀναγνωρίσῃ κατ' ἀρχὴν ταῦτα (= τὰ Μυστήρια τῶν ἑτεροδόξων)

99. Παρὰ Ἱ. Καρμίρη, ἔ. ἀ. 1036 καὶ *Mayor Portions*, κλπ. σ. 239.

100. Παρὰ Ἱ. Καρμίρη, Μνημεῖα, 1032.

101. Πρβλ. Ἀμ. Ἀλιβιζάτοφ, Τὸ κύρος κλπ. σ. 131. «Ἡ ἐκκλησία ἡμῶν... ὀφείλει... νὰ ἀναγνωρίσῃ αὐτάς (= τὰς ἀγγλικανικὰς χειροτονίας) ὡς ἐγκύρους, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι ἡ χειροτονία τῶν ἀγγλικανῶν... εἶναι ἰσχυρά». Πρβλ. καὶ αὐτόθι σ. 124-128.

ὡς ἔγκυρα», νὰ τὰ ἐχρησιμοποίει δὲ «κατ' οἰκονομίαν» ὡς τοιαῦτα, «εὐθύς ὡς ἐγεννᾶτο ζήτημα ἀνάγκης χρησιμοποίησός των»¹⁰², διότι ἡ «κατ' ἀρχὴν» αὕτη ἀναγνώρισις εἶναι ταυτόσημος πρὸς τὴν ἀναγνώρισιν τῶν Μυστηρίων τῶν ἑτεροδόξων καθ' ἑαυτά, ὅπερ, κατὰ τὰ μέχρι σήμερον ἐν τῷ Κανονικῷ Δικαίῳ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἰσχύοντα, εἶναι ἀδύνατον^{102α}.

Ἐφ' ὅσον, λοιπόν, αἱ μέχρι σήμερον ὑπὸ τῶν ἐπὶ μέρος Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ληφθεῖσαι Ἀποφάσεις περὶ τοῦ κύρους τῶν Ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν ἀναφέρονται εἰς τὸ κύρος τῆς Ἱερωσύνης τῶν εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν προσερχομένων Ἀγγλικανῶν κληρικῶν ἢ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν Ὁρθοδόξου καὶ Ἀγγλικανικῆς, εἶναι προφανὲς ποῖαι εἶναι αἱ ἐξ αὐτῶν ἀπορρέουσαι κανονικαὶ συνέπειαι.

Πρῶτον, οὐδὲ πόρρωθεν δύναται νὰ γίνῃ λόγος, ὅτι οἱ Ἀγγλικανοὶ κληρικοὶ δύνανται ἐν ἀπολύτῳ ἀνάγκῃ νὰ ὑποκαθιστῶσι τοὺς κανονικοὺς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας λειτουργοὺς εἰς τὴν πρὸς τὰ τέκνα τῆς ἱερατικῆν καὶ ἄλλην διακονίαν, ὡς εἶχε πιστευθῆ ὑπὸ τοῦ ἐν Λάμπεθ Συνεδρίου κατὰ τὸ 1908¹⁰³ ἢ τῆς κατὰ τὸ 1910 ἐν Ἑνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς Συνόδου τῶν Ἀγγλικανῶν ἐπισκόπων¹⁰⁴, καὶ ὡς εἶχε προταθῆ ὑπ' Ἀγγλι-

102. Πρβλ. Ἀμ. Ἀλιβιζάτου, Οἰκονομία, 76.

102α. Πρβλ. Ἱ. Κοτσώνη, Ἡ κανονικὴ ἀποψις περὶ τῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν ἑτεροδόξων, ἐν Ἀθήναις 1957, σ. 59-76.

103. Ἴδε ἐν «Εἰρήνῃ» Α', 6 (1911) σ. 21-23, Ἀπόσπασμα ἐκ Πράξεως τοῦ ἐν Λάμπεθ Συνεδρίου τοῦ 1908: «Εὐελπιστοῦμεν, ὅτι ἡ ἐν ἐξαιρετικαῖς περιστάσεσι χρησιμοποίησις τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ἱερατείου μας (ὑπὸ Ὁρθοδόξων) θὰ κατορθωθῆ νὰ αὐξήσῃ καὶ ἐπεκταθῆ, μέχρις οὗ καταντήσῃ εἰς τὴν διάχυσιν (ἐννοεῖ διάδοσιν) ἀριβεστέρας γνώσεως, καὶ οὕτως ἐκλείψωσι καὶ αἱ τελευταῖαι ἀμφιβολίαι περὶ τοῦ κύρους τῶν ἡμετέρων χειροτονιῶν». Κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸ αὐτὸ Συνέδριον Εἰσήγησιν (ἴδε «Εἰρήνῃ» Α', 6 (1911), σ. 23, πρβλ. καὶ Conference of Bishops of the Anglican Communion, holden at Lambeth Palace, July 27 to August 5, 1908, σ. 173-174) τῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς μελέτην τῶν σχέσεων τῶν Ἀγγλικανῶν μετὰ τῶν Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν: «ὅπου ὑπάρχει μέγας ἀριθμὸς Ὁρθοδόξων, διαμενόντων μετὰξὺ Ἀγγλικανῶν καὶ ἑστερημένων τῆς ἑαυτῶν πνευματικῆς διακονίας, ὡς συμβαίνει ἐν Καταβρ καὶ εἰς Ἑνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς, πρέπει νὰ συστηθῆ εἰς τοὺς ἀμεσώτερον ἐνδιαφερομένους ἐπισκόπους, ἵνα κοινωνῶσι μετὰ τῶν Πατριαρχῶν ἢ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιαστικῶν ἀρχηγῶν τῶν ἐν λόγῳ Ὁρθοδόξων, εἰδοποιῶσι αὐτοὺς περὶ τοῦ πράγματος, καὶ δηλώσῃ, ὅτι ἐν ἡ περιπτώσει ἱερεῖς ἢ ἱερεῖς ὀρθόδοξοι ἀποσταλῶσι πρὸς ποιμαντορίαν τῶν (ξενιτεμένων) τούτων Ὁρθοδόξων, θὰ τύχωσι πάσης δυνάτης βοήθειας καὶ συμπαθείας παρὰ τε τοῦ Ἀγγλικανοῦ ἐπισκόπου καὶ τοῦ ὑπ' αὐτὸν κλήρου του».

104. Πρβλ. τὴν ἐν «Εἰρήνῃ» Α', 5 (1910), σ. 27 πληροφορίαν, καθ' ἣν ἡ Σύνοδος αὕτη ἀπεφάσισεν, ὅπως διορίσῃ τριμελῆ ἐπιτροπὴν ἐπισκόπων, ἡ ὁποία θὰ συσκεφθῆ μετὰ τῶν διαφόρων κλάδων τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τῶν ὁποίων τὰ μέλη διαμένουν ἐν Ἀμερικῇ, ὅπως ταῦτα ἀπολάβωσι «τοιαύτης τινὸς ἐκκλησιαστικῆς ποιμαντορικῆς μερίμνης παρὰ τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἀγγλικανῶν ἐπισκόπων, ὁποῖα θὰ ἦτο δυνατή».

κανῶν πρὸς τὸν Μητροπολίτην Ἀθηνῶν Μελέτιον καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ Ἀγ-
τιπροσωπείαν διὰ τοῦ Ἀνεπισήμου Προγράμματος ἐπικοινωνίας τῆς Ἀγγλι-
κανικῆς πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, κατὰ τὴν εἰς Ἀμερικὴν ἐν ἔτει
1918 μετάβασιν τῶν¹⁰⁵ καὶ συζητηθῆ κατὰ τὸς μεταξὺ Ἀγγλικανῶν καὶ Ὁρ-
θοδόξων συζητήσεις τῶν ἐτῶν 1918, 1925, 1930 κ.λ.π.¹⁰⁶

Δεύτερον, αἱ τυχὸν πέραν τῶν ὡς ἄνω ὁρίων γενόμεναι ἢ γινόμεναι
νέργειαι ὀρθοδόξων κληρικῶν, εἶναι ἀντικανονικαί, οἱ δὲ οὕτω ἐνεργοῦντες,
ὕποκεινται εἰς τὴν ἐπιβολὴν Κανονικῶν κυρώσεων.

Τρίτον, ὁμοίως αἱ τυχὸν ληφθεῖσαι Ἀποφάσεις, ἐφ' ὅσον ἐξέρονται
τῶν ὡς ἄνω διαγραφέντων ὁρίων, οὐδεμίαν κέκτηνται ἀπὸ ἀπόψεως τοῦ
Κανονικοῦ Δικαίου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἰσχύν, οὐδεμίαν τῶν ἐπὶ μέ-
ρους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν δεσμεύουσαι, πολλῶ δὲ ἥτιον τὸ σύνολον
αὐτῶν.

Τέλος, τέταρτον, τῶν ἐκ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν Ὁρθο-
δόξιαν προσερχομένων κληρικῶν δύναται «κατ' οἰκονομίαν» ν' ἀναγνωρίζεται
ἡ Ἱερωσύνη, ἐφ' ὅσον τὰ ἀρμοδία ὄργανα ἐκάστης ἐπὶ μέρους Ὁρθοδόξου
Ἐκκλησίας, ἢ ὁποία τοὺς δέχεται, θὰ κρίνουν, ὅτι συντρέχουν λόγοι πρὸς
ἐφαρμογὴν τῆς «οἰκονομίας».

Ἀφ' ἑτέρου, ἐὰν ὑποτεθῆ, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἦτο δυνατόν νὰ παρεδέχτο
ὡς καθ' ἑαυτὴν ἔγκυρον τὴν Ἱερωσύνην τῶν Ἀγγλικανῶν, τοῦτο θὰ ἐσή-
μαινεν, ὅτι αὐτομάτως πάντα τὰ ὑπ' αὐτῶν τελούμενα Μυστη-
ρια θὰ ἀνεγνωρίζοντο ὡς ἔγκυρα καὶ ὅτι ἡ δι' αὐτῶν μετάδοσις τῆς θείας
Χάριτος θὰ ἦτο πλήρης καὶ συνεπῶς, ὅτι οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν ἡμετέραν Ἐκ-
κλησίαν θὰ ἠδύναντο ἀκωλύτως νὰ ἀγιαζῶνται ὑπ' αὐτῶν, ἦτοι θὰ ἐπετρέ-
πετο πλήρης καὶ ἐν πᾶσι μυστηριακὴ μετὰ τῶν Ἀγγλικανῶν ἐπικοινωνία
(intercommunio), ἐφ' ὅσον κατὰ τὴν ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου τοῦ Ἐδιμ-
βούργου (1937) Δήλωσιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἀντιπροσωπείας «κατὰ τὴν ὀρ-
θοδόξον ἀντίληψιν ἡ ἔγκυρος τέλεισι πάντων τῶν Μυστηρίων (ἐξαιρέσει τοῦ

105. Πρβλ. *W. C. Emhardt*, Unofficial Programm. Διὰ τὸν πλήρη τί-
τλον ἴδε ἀνωτ. ἐν ὑποσημ. 1.

106. Πρβλ. *W. C. Emhardt*, Historical Contact of the Eastern Ortho-
dox and the Anglican Churches. A review of the relations between the Ortho-
dox Church of the East and the Anglican Church since the time of Theodor
of Tarsus, New York 1920, σ. 15. Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου - Ἀμ.
Ἀλιβιζάτου, Ὁρθοδόξων καὶ Ἀγγλικανῶν Θεολογικαὶ συζητήσεις, ἐν «Καινὴ
Διδαχῇ» Β' (1920) σ. 40 - 60 καὶ 99 - 109. Ὅμοίως ἴδε «Ἐπαφὴ Ἀγγλικανῶν καὶ
Ὁρθοδόξων ἐν Λονδίνο» Ἀλεξάνδρεια, Πατριαρχικῶν Τυπογραφεῖον, 1931, σ. 30-31,
Ἰ. Καρμίρη, ΟΠ, 357, «Ἐκκλησία» ΙΑ' (1936), σ. 190 καὶ Ἰ. Κοτσώνη, Ἡ κα-
νονικὴ ἀπόψις κλπ. ὑποσημ. 326.

Βαπτίσματος) ἐξαργᾶται κατ' ἀνάγκην ἐκ τοῦ ἐν λόγῳ Μυστηρίου», ἦτοι τῆς Ἱερωσύνης¹⁰⁷.

Ἡ ἐπικοινωνία δὲ αὕτη δὲν ἦτο δυνατόν νὰ περιορισθῆ εἰς μόνην τὴν μυστηριακὴν τοιαύτην, διότι οἱ ἑτεροδόξοι θὰ ἠδύναντο νὰ μεταδίδωσιν ἀκωλύτως εἰς τοὺς πιστοὺς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τὰ ὑπ' αὐτῶν ὡς ἀληθῆ πιστευόμενα, παρουσιάζοντες ταῦτα ὡς τὴν ὀρθὴν καὶ ὑγιαίνουσαν πίστιν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ ὠδήγει εἰς ἄνευ προηγουμένου δογματικὴν σύγχυσιν.

Τέλος, ἔτι πλέον, οἱ Ἀγγλικανοὶ θὰ ἠδύναντο αὐτοδικαίως νὰ μετέχωσιν εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῷ συνόλῳ της, ἐνῶ ἀντιστρόφως οἱ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας θὰ ἐθεωροῦντο συνυπεύθυνοι εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας ἐκεῖνων.

Ἄλλ' ἡ ἀναγνώρισις τῆς Ἱερωσύνης τῶν Ἀγγλικανῶν καθ' ἑαυτὴν καὶ ἡ μετ' αὐτῶν ἐν συνεχείᾳ μυστηριακὴ ἐπικοινωνία, ὅπως καὶ μετὰ πάντων τῶν ἑτεροδόξων γενικῶς, τότε μόνον εἶναι ἐπιτετραμένη, ἵνα χρησιμοποιήσωμεν πάλιν τὰς λέξεις τῆς Δηλώσεως τοῦ Συνεδρίου τοῦ Ἐδιμβούργου (1937), ὅταν «θὰ ἔχῃ αὕτη ἐπιτευχθῆ διὰ θεμελιώδους συμφωνίας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς πίστεως καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως»¹⁰⁸. Ὡς δὲ εἰδικώτερον δι' ἄλλης Δηλώσεως καθωρίσθη, κατὰ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν πᾶσα ἔνωσις δέον νὰ στηρίζεται ἐπὶ τῆς κοινῆς πίστεως καὶ ὁμολογίας τῆς ἀρχαίας ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῶν ὀκτὼ πρώτων αἰώνων¹⁰⁹, σημεῖον ἐπὶ τοῦ ὁποῖου εἶναι σύμφωνοι ἅπαντες οἱ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀσχοληθέντες περὶ τὸ ζήτημα τῆς Ἐνώσεως θεολόγοι, Θυατείρων Γερμανός, Νουβίας Νικόλαος καὶ Λεοντοπόλεως (νῦν Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας) Χριστοφόρος, Μιχ. Κωνσταντινίδης (νῦν Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς), Ἀμ. Ἀλιβιζᾶτος, Χρ. Ἀνδροῦτσος, Κ. Δυοβουνιώτης, Δ. Μπαλᾶνος, Π. Ἱ. Μπρατσιώτης, Γρ. Παπαμιχαήλ, κλπ.

Τὰ αὐτὰ εἶχεν ἤδη ἀπὸ τοῦ 1867 ὑπογραμμίσαι ὁ καθηγητὴς Ν. Δαμαλάς, εἰπὼν, ὅτι «ἡ ἀπονομὴ τοῦ ἀνήκοντος εἰς τὴν ἀρχαίαν καθολικὴν

107. Παρά. Ἱ Καρμίλη, Μνημεῖα, 967. Ἀντίθετον ἄποψιν ὑποστηρίζει ὁ καθηγητὴς Ἀμ. Ἀλιβιζᾶτος, φρονῶν ὅτι «ἡ ἐπικοινωνία αὕτη δὲν δύναται νὰ εἶναι ἄμεσον ἀποτέλεσμα τῆς ἀναγνώσεως τοῦ κύρους τῶν ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν» (Τὸ κύρος κλπ. σ. 129).

108. Καρμίλη, Μνημεῖα, 967-968.

109. Πρβλ. Δήλωσιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἀντιπροσωπείας κατὰ τὴν Β' Γενικὴν Συνέλευσιν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐν «Ὁρθοδοξία», Α' (1935), σ. 32. Ἴδε καὶ αὐτόθι σ. 33. «Μόνον ἡ ἐνότης ὅλων τῶν χριστιανῶν ὑπὸ μίαν κοινὴν πίστιν θὰ ἔχῃ ὡς ἀναγκαῖον ἀποτέλεσμα τὴν κοινὴν ἀδελφωσύνην αὐτῶν ἐν τοῖς μυστηρίοις».

τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων Ἐκκλησίαν κύρους... εἶναι *conditio sine qua non* τῆς τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν Ἑνώσεως, ἥτις τότε μόνον εἶναι πραγματικὴ καὶ ἀληθής, ὅταν εἶναι δογματικὴ καὶ ἐσωτερικὴ· πᾶσα ἄλλη ἐξωτερικὴ μόνον ἔνωσις ἢ *intercommunio* εἶναι οὐχὶ ἔνωσις, ἀλλὰ σύγχυσις Ἐκκλησιῶν, ἥτις ἢ ὑποκρισίας ἢ ἀδιαφορίας καὶ ἀυτοχειρίας θρησκευτικῆς τέκνον εἶναι· τὸ πρῶτον ἔχει χώραν, ὅταν, ἐρμηνεύοντες παρὰ τοὺς προφανεῖς κανόνας τῆς ἱστορίας καὶ κριτικῆς τὰ διάφορα τῆς Ἀγγλικανικῆς ἢ τῆς ἀρχαίας Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἢ τῆς Παπικῆς ἢ οἰασδήποτε δόγματα, τὰ κάμνομεν διὰ μυθίων σοφισμάτων νὰ λέγωσι τὸ αὐτό, ἐνῶ πράγματι λεύγας ὄλας ἀλλήλων ἀπέχουσι· καὶ ἐρωτῶμεν ὕστερον καὶ τοὺς ἄλλους, διατὶ ἀκόμη νὰ μένωμεν κεχωρισμένοι, ἐνῶ τὰ δόγματα ἡμῶν συμφωνοῦσι; Μακρὰν τὸ τοιοῦτον ἀπὸ ἡμᾶς, τοὺς τῆς αὐτοαληθείας τοῦ Σωτῆρος μαθητάς! Τὸ δεῦτερον εἶναι, ὅταν, ἐρμηνεύοντες ὀρθῶς τὰς διδασκαλίας τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν, ὁμολογοῦμεν μὲν τὰς οὐσιώδεις διαφορὰς αὐτῶν, ἀδιαφοροῦμεν ὅμως ἂν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς Ἐκκλησίας συνυπάρχουσι ἀμφοτέρωτὰ ἀντιφατικὰ καὶ ὅλως ἀντίθετα ταῦτα, ἐξ ὧν ἀναγκαίως τὸ ἐν πρέπει νὰ εἶναι ψευδές· τὸ τοιοῦτον μόνον αὐτόχειρ καὶ τὸν ἴδιον ἱστορικὸν ὄρισμὸν παραγνωρίζουσα Ἐκκλησία δύναται νὰ κάμη· καὶ τοιαύτη τις ἰδέα ἐπίσης πολὺ μακρὴν ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς τὴν ἀγίαν, καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν ὑπὸ τοῦ Πνεύματος εἰς πᾶσαν ἀλήθειαν ὀδηγουμένην ἀδιστακτικῶς πιστεύοντας καὶ στῦλον καὶ ἐδραίωμα τῆς ἀληθείας κηρύττοντας. Εἶναι λοιπὸν ἐντελῶς ἄτοπος καὶ ἀπολύτως ἀδύνατος ἀληθῆς καὶ πραγματικῆς ἔνωσις χωρὶς ἐντελοῦς δογματικῆς συμφωνίας»¹¹⁰.

110. Περὶ τῆς σχέσεως τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον, Ἐν Λονδίῳ 1867, σ. 75 - 76.